БЕЛАРУСКІ УНІВЕРСІТЭТ

Газета Беларускага дзяржаўнага універсітэта, 14 мая 1998 года, чацвер, № 8 (1781)

ЮБІЛЕІ

КАФЕДРА, СТАРЭЙШАЯ ЗА ФАКУЛЬТЭТ

Нядаўна кафедра тэарэтычнай фізікі фізічнага факультэта БДУ святкавала сваё 60-годдзе. З гэтай нагоды ў галоўным корпусе БДУ адбылося ўрачыстае пасяджэнне. Супрацоўнікаў кафедры віншавалі яе шматлікія сябры, выпускнікі, калегі з іншых гарадоў Беларусі.

Нагадаем, што ў 1922 годзе на педагагічным факультэце БДУ было адкрыта фізіка-матэматычнае аддзяленне, у 1933 годзе яно было рэарганізавана ў факультэт. У 1938 годзе на факультэце былі 4 фізічныя кафедры — у тым ліку і кафедра тэарэтычнай фізікі. Цікава, што сам фізічны факультэт на 20 гадоў маладзейшы за кафедру — ён быў створаны толькі ў кастрычніку 1958 года пасля падзелу фізіка-матэматычнага факультэта.

Кафедра тэарэтычнай фізікі была арганізавана па ініцыятыве доктара фізіка-матэматычных навук, прафесара, Героя Сацыялістычнай Працы, лаўрэата Дзяржаўных прэмій СССР і БССР, Заслужанага дзеяча навук БССР, акадэміка Фёдара Іванавіча Фёдарава. Ён кіраваў кафедрай на працягу 24 гадоў і сапраўды стварыў у Беларусі вялікую навуковую школу па тэарэтычнай фізіцы. Дарэчы, Фёдар Іванавіч стаў першым доктарам фізіка-матэматчных навук у Беларусі. Ягоная жонка Рына Аляксандраўна Фёдарава, якая таксама прысутнічала на святкаванні юбілея, не так дзўно перадала кафедры ў дарунак вялікую навуковую бібліятэку мужа.

З 1962 года кафедру ўзначальваў прафесар А. Я. Левашоў. З 1973 — тады дацэнт, а цяпер прафесар Л. І. Камароў. А з 1983 года і па сённяшні дзень ёй кіруе доктар фізіка-матэматычных навук, прафесар Леанід Матвеевіч Баркоўскі. На сёння кафедра тэарэтычнай фізікі мае ў сваім штаце 7 дактароў фізіка-матэматычных навук і 8 кандыдатаў навук, працуе ў шчыльным узаемадзеянні з многімі лабараторыямі ІФ НАНБ і іншымі акадэмічнымі інстытутамі, Нацыянальным цэнтрам фізікі часціц і высокіх энергій, лабараторыямі НДІ ЯП і НДП ПФП. Кафедра тэарэтычнай фізікі ўдзельнічае ў міжнародных канферэнцыях, падтрымлівае шчыльныя навуковыя стасункі з універсітэтамі і навуковымі ўстановамі іншых краін. Штогод кафедра выпускае каля дзесяці спецыялістаў у галіне тэарэтычнай фізікі. Пачынаючы з пяцідзесятых гадоў на кафедры падрыхтавана звыш 80 кандыдатаў навук, з іх каля 60 за апошнія дваццаць гадоў, у тым ліку каля 20 кандыдатаў навук для краін далёкага замежжа.

Ганаровымі граматамі Белдзяржуніверсітэта ў гонар юбілею кафедры былі ўзнагароджаны прафесар Л. А. Барысаглебскі, прафесар А. В. Мінкевіч, дацэнт Я. А. Ушакоў, граматамі — прафесар А. К. Гарбацэвіч, дацэнт М. М. Полазаў, дацэнт А. М. Саладухін. Рашэннем рэктара БДУ кафедры тэарэтычнай фізікі ад імя універсітэта быў падораны камп'ютэр. Прыемным сюрпрызам быў падарунак і ад дэканата фізічнага факультэта — музычны цэнтр.

Таццяна КУХАРЧУК

ДОШКА АБ'ЯЎ

Прывітанне, Вязынка!

Студэнцкі саюз Белдзяржуніверсітэта запрашае ўсіх жадаючых на традыцыйны студэнцкі фестываль "Белдзяржуніверсітэт-98", які адбудзецца 16-17 мая ў Вязынцы.

У праграме плануюцца конкурс візітовак факультэтаў, конкурс паходнай кухні, міні-футбол, перацягванне каната, гіра, спартыўнае арыентаванне, армрэслінг, прэс-канферэнцыя з адміністрацыяй БДУ, аўкцыён, дыскатэка да світанку.

ВЕСТКІ З ГАЛОЎНАГА КОРПУСА

Кампакт-праект у дзеянні

Як паведамілі карэспандэнту «Беларускага універсітэта» ва Упраўленні па міжнародных сувязях БДУ, на базе БДУ і Рэспубліканскага інстытута вышэйшай школы прайшоў семінар «Кіраванне міжнароднай дзейнасцю ў вышэйшай навучальнай установе».

У мерапрыемстве прынялі ўдзел каля 30 кіраўнікоў міжнародных служб розных ВНУ Беларусі.

Акрамя таго, сярод удзельнікаў семінара быў кіраўнік службы міжнародных сувязей Йенскага універсітэта доктар Ю. Хендрык (Германія), прысутнічаў прадстаўнік універсітэта Гранады доктар Карлас (Іспанія).

Семінар ладзіўся ў мэтах кампакт-праекта БДУ «Распрацоўка нарматыўных дакументаў па арганізацыі міжнароднай дзейнасці ў галіне вышэйшай адукацыі Беларусі». Удзельнікі семінару абмеркавалі шэраг праектаў дакументаў. У прыватнасці, «Прыкладнае палажэнне аб міжнароднай дзейнасці ў вышэйшай навучальнай установе», «Прыкладнае палажэнне аб службе міжнародных сувязяў ВНУ», «Палажэнне аб Міжведамаснай камісіі па міжнароднай дзейнасці ў сістэме адукацыі Рэспублікі Беларусь», «Палажэнне аб навучанні ў Рэспубліцы Беларусь замежных грамадзян і асоб без грамадзянства».

Падпісана рабочая праграма

На пачатку красавіка падпісана рабочая праграма супрацоўніцтва паміж Белдзяржуніверсітэтам і Йенскім універсітэтам імя Ф. Шылера (Германія) на 1998—2000 гады.

У межах праграмы прадугледжваецца абмен студэнтамі, выкладчыкамі і навуковымі супрацоўнікамі, сумесныя навуковыя распрацоўкі ў галіне фізікі, матэматыкі, гісторыі, філалогіі (славістыкі, права, філасофіі).

ВЫ ЧУЛІ?

Пасадзі сваё дрэва

Суботняй раніцай 25 красавіка ў розных кутках Беларусі моладзь саджала дрэвы. Прычынай такога тэрміновага і шырокамаштабнага азелянення мясцовасці стала акцыя "Алея БСМ", арганізаваная Беларускім саюзам моладзі.

У Мінску месцам пасадкі стаў парк Лошыца, дзе была пасаджана незлічоная колькасць дэкаратыўных кустоў (у тым сэнсе, што іх ніхто не лічыў). Калі быць больш дакладнымі, хлопцы і дзяўчаты зрабілі на схіле прысады даўжынёй каля 15 метраў. Пад наглядам дырэктара парка Яўгена Георгіевіча Церахава пасадзілі ўсё кваліфікавана. Але гэтым не абмежаваліся. Расчысцілі яшчэ падыходы да мясцовай сажалкі і пазбіралі навокал смецце.

Апошнім часам Беларускі саюз моладзі дзейнічае ўсё больш актыўна. У яго планах арганізацыя ў Нясвіжы з 2 па 16 жніўня экалагічнага лагера "Альба-парк". Дзейнасць лагера будзе скіравана на ўзнаўленне парка Радзівілаў, які з'яўляецца выдатным помнікам эпохі Адраджэння. Падрыхтоўкай гэтага двухтыднёвага падарожжа займаецца студэнцкі аддзел Мінскага гаркома БСМ.

Валерыя АЎСЯНІК

ДАЛУЧАЙЦЕСЯ!

СТАТЫСТЫКІ ЯДНАЮЦЦА

8-12 чэрвеня на базе БДУ пройдзе пятая міжнародная навуковая канферэнцыя "Камп'ютэрны аналіз дадзеных і мадэліраванне". Рыхтуе яе факультэт прыкладной матэматыкі і інфарматыкі сумесна з Беларускай статыстычнай асацыяцыяй (БСА), створанай 18 сакавіка гэтага года.

БСА прызваная аб'яднаць спецыялістаў, якія займаюцца правядзеннем навуковых даследаванняў у тэарэтычнай статыстыцы і яе прымяненнях у эканоміцы, тэхніцы, медыцыне, экалогіі, сацыялогіі, псіхалогіі і іншых галінах. Асноўнай мэтай БСА з'яўляецца папулярызацыя статыстычных ідэй, развіццё метадаў і пашырэнне сферы прымянення статыстыкі ў прыродазнаўчых, тэхнічных і грамадскіх навуках, каардынацыя навуковых даследаванняў, а таксама забеспячэнне эфектыўнага ўзаемадзеяння ў галіне тэарэтычнай і практычнай статыстыкі, накіраваныя на росквіт беларускага грамадства.

У свеце цяпер існуе каля 50 нацыянальных статыстычных асацыяцый. Іх дзейнасць каардынуе Міжнародны статыстычны інстытут. Прэзідэнтам Беларускай статыстычнай асацыяцыі абраны загадчык кафедры матэматычнага мадэліравання і аналізу дадзеных БДУ, доктар фізіка-матэматычных навук прафесар Ю. С. Харын.

Бліжэйшымі задачамі БСА з'яўляюцца выданне інфармацыйнага бюлетэня БСА, стварэнне WWW-старонкі, арганізацыя рэспубліканскіх семінараў па тэарэтычнай і практычнай статыстыцы, арганізацыя лекцый, якія будуць чытаць вядучыя вучоныя-статыстыкі з розных краін свету, правядзенне выстаўкі і кансультацый па статыстычнаму праграмнаму забеспячэнню.

БСА запрашае зацікаўленых выкладчыкаў, нвуковых супрацоўнікаў і студэнтаў да супрацоўніцтва.

Ірына ШКЛЯР

АФІЦЫЙНЫ АДДЗЕЛ

ДЫПЛОМ НАВУЧАННЮ НЕ ПЕРАШКОДА

З кожным годам колькасць жадаючых атрымаць вышэйшую адукацыю павялічваецца. Дзяржава не ў стане забяспечыць навучанне ўсіх ахвотных за кошт бюджэтных сродкаў. Таму вось ужо шосты год вышэйшую адукацыю можна атрымліваць за ўласныя грошы, сродкі дзяржаўных арганізацый і прадпрыемстваў і з дапамогай спонсараў розных формаў уласнасці. Калі ў 1992 годзе ў ВНУ рэспублікі на платную форму навучання паступіла менш за 4000 чалавек, то ў 1997 гэтая лічба перавысіла 15000. Нічога дзіўнага — увесь свет імкнецца да ведаў. У Японіі, напрыклад, вышэйшую адукацыю хутка зробяць абавязковай.

Апошнім часам з'явілася і шмат жадаючых атрымаць другую вышэйшую адукацыю. У 1997 годзе людзей з вышэйшай адукацыяй, якія зноў паступілі ў ВНУ, было 105 (для параўнання: у 1996 годзе гэтая лічба не перавышала 50-ці). Ёсць людзі, якія атрымоўваюць трэцюю і нават чацвёртую. Але такія выпадкі адзінкавыя.

Механізм гэтага працэсу нам дапамагае раскрыць намеснік начальніка Упраўлення вышэйшай адукацыі Браніслаў Віктаравіч ДАШКЕВІЧ.

— Заканадаўча працэс атрымання другой вышэйшай адукацыі рэгулюе Палажэнне "Аб парадку атрымання другой вышэйшай адукацыі ў вышэйшых навучальных установах Рэспублікі Беларусь". Яно было зацверджана літаральна ў мінулым годзе. Раней другая вышэйшая адукацыя была амаль выключэннем. Напрыклад, калі ў школе не хапала настаўнікаў матэматыкі, а было шмат філолагаў, да нас звярталіся па дазвол скончыць яшчэ адну ВНУ — своеасаблівая перападрыхтоўка, якая была бясплатнай.

— А цяпер?

— Другую вышэйшую адукацыю можна атрымаць, калі ёсць дыплом аб заканчэнні ВНУ (гэта паслядоўнае навучанне) ці калі студэнт паспяхова (на "добра" і "выдатна") вучыцца на 3-4 курсах у ВНУ (паралельнае навучанне). Толькі за гэта давядзецца поўнасцю заплаціць.

— А калі першую вышэйшую адукацыю нехта атрымліваў за грошы?

— Тады ў яго ёсць магчымасць атрымаць другую за бюджэтныя сродкі. Толькі паступаць ён будзе ўжо на конкурснай аснове, згодна з правіламі прыёму ў ВНУ. І пры гэтым на другі ці старэйшыя курсы яго залічаць толькі пры наяўнасці вакантных студэнцкіх месцаў.

— Ці ёсць катэгорыі грамадзян, якія ў любым выпадку могуць вызваляцца ад аплаты?

— Так, ёсць ільготныя катэгорыі. Гэта воіны-інтэрнацыяналісты, сіроты (пры паралельным навучанні), асобы, якім супрацьпаказана праца па атрыманай раней спецыяльнасці ў сувязі з пагаршэннем стану здароўя пры наяўнасці заключэння медыка-рэабілітацыйнай экспертнай камісіі, супрацоўнікі праваахоўных органаў, якія паступаюць у ведамасныя ВНУ, калі атрыманне другой спецыяльнасці выклікана службовай неабходнасцю.

— Ці прадугледжвае атрыманне другой вышэйшай адукацыі абавязковы поўны курс навучання?

— Не, канешне. Калі вы скончылі журфак і вырашылі навучацца на філфаку, то шмат у чым змест дысцыплін, якія вы праходзілі, будзе адпавядаць патрабаванням падрыхтоўкі філолага. У такіх выпадках навучанне можна пачынаць з пэўнага курса ці семестра. Тады ўжо вывучаныя дысцыпліны будуць проста перазалічвацца.

— Ці можа быць зніжана плата за атрыманне другой вышэйшай спецыяльнасці?

— Так. Памер платы можа быць перагледжаны ВНУ, як правіла, пасля заканчэння семестра ці, адпаведна, курса ў сувязі з аб'ектыўнымі прычынамі, пералік якіх павінен быць уключаны ў дагавор паміж ВНУ і юрыдычнай ці фізічнай асобай.

Валерыя АЎСЯНІК

Паверыць у казку бывае так проста...

Сапраўдным святам прыгажосці, элегантнасці, грацыі і маладосці стаў шоў-конкурс "Міс Белдзяржуніверсітэт-98", які праходзіў напрыканцы красавіка ў вядучай ВНУ рэспублікі. На працягу двух месяцаў 60 самых прыгожых студэнтак амаль з усіх факультэтаў БДУ вялі ўпартую барацьбу за права трапіць у лік 16 фіналістак. А перамагла ў заключным конкурсе і стала ўладальніцай ганаровага тытула студэнтка механіка-матэматычнага факультэта Святлана Латышава, якая атрымала ад аднаго са спонсараў шоў — турыстычнай фірмы "Туссон" — семідзённую пуцёўку ў сталіцу Францыі.

У сценах старэйшай ВНУ краіны, дзе вучацца тысячы студэнтак з усёй Беларусі, фінал конкурса праходзіў на ўзроўні, нікольki не ніжэйшым за міжнародны. Гасцямі і актыўнымі ўдзельнікамі студэнцкага фестывалю прыгажосці былі зорка беларускай эстрады Інна Афанасьева, бліскучы танцавальны дуэт "Француз и его подруга" з Санкт-Пецярбурга, добра вядомыя ў рэспубліцы выканаўцы бальных танцаў Алена і Васіль Ляшэнкі, спявачка Маладзёжнага тэатра эстрады Наталля Варанец. У журы конкурса працавалі прэзідэнт мадэльнага агенцтва Аляксандр Варламаў, папулярная вядучая Беларускага тэлебачання Алена Спірыдовіч, намесніца дырэктара Нацыянальнай школы прыгажосці Наталля Траян і іншыя. Варта дадаць да гэтага выказанае ўслых слушнае меркаванне старшыні журы шоў-конкурса, рэктара БДУ Аляксандра Казуліна, што беларускія дзяўчаты бадай што найпрыгажэйшыя ў Еўропе, дый за яе межамі.

Дарэчы, студэнткі з 9 факультэтаў, што прабіліся ў фінал, з першых жа хвілін прадстаўлення, якое вёў першакурснік Максім Дубовік, пачалі даказваць гэта не толькі з дапамогай слоў, але і значна больш пераканаўчымі сродкамі.

Цалкам прывабіць да сябе ўвагу гледачоў, а галоўнае патрабавальных членаў журы з дапамогай натхнёна сказанага слова, прымусіць забыцца пра ўсё празаічнае і на некалькі імгненняў паверыць у казку — відаць, такой мэты імкнуліся дасягнуць у час сваіх выступленняў удзельніцы конкурса "Міф пра сябе". Наогул, вельмі складана расказаць пра асноўныя рысы абранага іміджу за паўхвіліны. Але немагчымае раптам станавілася магчымым, на вачах у зачараванай залы модныя прыгажуні ператвараліся хто ў снежную каралеву, хто ў рамантычную зорку на небасхіле, а хто і ў гарэзлівае чарцяня. Яскравых, пераканаўчых характарыстык саміх сябе было столькі, што неўзабаве ясным заставалася літаральна адно: у вытанчаным спаборніцтве красамоўства панавала, як заўважыла адна з удзельніц, "усяго толькі жанчына, усяго толькі вечнасць".

Надзвычай непадобнымі, але нязменна прывабнымі выглядалі ўдзельніцы наступных чатырох конкурсаў — "Беларускія матывы", "Джынсавая вечарына", "Грацыя" і "Баль". Касцюмы з нацыянальнымі матывамі, пашытыя і аздобленыя ўзорамі і вышыўкамі ў фірме "Скарбніца", здаецца, як найлепей пасавалі прыгожым і стройным студэнткам універсітэта, а калі паглядзець як след праўдзе ў вочы — дык вылітым фотамадэлям, якім пазайздросціць любы модны часопіс. Але дзе ж падзелася акадэмічная стрыманасць гледачоў, калі дзяўчаты выйшлі на подыум у купальніках фабрыкі "Мілавіца"? А якімі гарэзлівымі і гнуткімі, пластычнымі і суперсучаснымі выглядалі "актывісткі і спартсменкі", дэманструючы калекцыю джынсавага адзення з салона-магазіна "Каррэра"!.. Здаецца, уся зала пачала прыходзіць у прытомнасць пасля гэтага сапраўды феерычнага відовішча пад гукі рытмічнай музыкі толькі падчас дэманстрацыі калекцыі вечаровых строяў у заключным конкурсе "Баль". Тады, мусіць, не аднаму дзесятку гледачоў здавалася, што больш цяжкой і складанай работы, чым у журы, на свеце няма.

Але там, дзе маглі б разгубіцца аматары, прафесіяналы толькі пацвярджаюць высокі клас і дэманструюць тонкі густ. Журы шоў-конкурса вызначыла лепшых з лепшых, а яго старшыня, рэктар БДУ Аляксандр Казулін, уручыў Святлане Латышавай атрыбуты ўлады першай прыгажуні універсітэта — карону ад фірмы "Скарбніца", прыгожа вытканую стужку з надпісам "Міс Белдзяржуніверсітэт-98" і зіхоткі, з залацістым бляскам плашч. Наталля Ласіца (біялагічны факультэт) і Ірына Калініна (факультэт журналістыкі) сталі пераможцамі ў намінацыі "віцэ-міс Белдзржуніверсітэта". Ганне Сяргеевай з біялагічнага факультэта прысуджаны тытул "міс фота", а студэнтка факультэта міжнародных адносін Галіна Вараб'ёва перамагла ў конкурсе на званне "Міс сімпатый гледачоў".

Двухмесячны марафон, у якім спаборнічалі між сабой універсітэцкія прыгажуні, атрымаў добрае завяршэнне. Поспехам ён быў абавязаны ў многім намаганням людзей, якія працавалі, як кажуць, "за кадрам". Дзякуючы актыўнаму ўдзелу ў падрыхтоўцы шоў-конкурса прарэктараў БДУ У. Аджаева і С. Чайкуна, дружнай каманды дырэкцыі па справах культуры на чале з У. Макарэвічам і многіх іншых ён стаў не толькі святам універсітэцкага ўзроўню, але і прыкметнай падзеяй у культурным жыцці горада і рэспублікі.

Пётр ДАРАШЧОНАК

А Ў ВАС? А Ў НАС!

Свята фізікаў

У красавіку ў дваццаць чацвёрты раз на факультэце фізікі БДУ адбылося самае любімае студэнцкае свята — Дні фізіка.

Неад'емнымі атрыбутамі гэтых дзён сталі мітынг-шэсце, атракцыёны, аўкцыён "у цёмную", канцэрт-пасвячэнне ў першакурснікі. У якасці дэсерту быў прыпаднесены капуснік.

Выступалі таксама студэнцкія тэатры эстрадных мініяцюр. У гэтым годзе яны былі прадстаўлены беларускімі тэатрамі ЧП, Беларускі вакзал, Рэпа, а таксама СТЭМы, якія прыехалі па традыцыі з Масквы, Навасібірска, Харкава і Казані.

Агульны святочны настрой на гэтыя дні зрабіў роўнымі ўсіх. Нават дэкан факультэта не ўтрымаўся і прыняў удзел у адным з атракцыёнаў.

Аляксандр ІНІН

Не ладзяць з ПДД

У 1998 годзе дарожная дысцыпліна нікольki не палепшылася. У параўнанні з такім жа перыядам мінулага года парушэнні пешаходаў павялічыліся болей чым на 10 працэнтаў.

За першы квартал зарэгістравана 20 566 парушэнняў Правілаў дарожнага руху. Толькі ў сакавіку за парушэнне ПДД пакарана больш 6 тысяч пешаходаў.

Супрацоўнікі і студэнты БДУ у гэтым сумным спісе, на жаль, не на апошнім месцы. За кіраванне транспартам у нецвярозым стане затрыманы студэнт А. Горцаў.

Былі затрыманыя і пакараныя за перавышэнне хуткасці супрацоўнікі Г. Піцэвіч і І. Хомічаў, а таксама студэнты Д. Янкоўскі, Ж. Астроўская, Л. Мартынюк, У. Арлоўскі. Не лічаць неабходным выконваць ПДД студэнты Д. Ходас, А. Свістун.

М. СКІПАР,
дзяржаўтаінспектар ДАІ

ДЗЕНЬ ПЕРАМОГІ

"ТАТА ВЫРАТАВАЎ НАМ ЖЫЦЦЁ..."

Адным з заснавальнікаў беларускай школы фізікаў з'яўляецца прафесар БДУ Ілья Рыгоравіч Некрашэвіч. Менавіта пад яго кіраўніцтвам былі распачаты і атрымалі шырокую вядомасць даследаванні па фізіцы плазмы і розных аспектах яе выкарыстання. У 1961 годзе Ілья Рыгоравіч быў узнагароджаны ордэнам Леніна, а 1972 прафесару надалі званне Заслужанага дзеяча навукі БССР. Уласную навуковую школу Некрашэвіч стварыў не толькі ў Беларусі, але і ў сваёй сям'і: дачка Мая стала кандыдатам медыцынскіх навук, а сын Яраслаў — кандыдат фізіка-тэхнічных навук.

Вось ужо пяць гадоў, як І. Р. Некрашэвіча не стала. Яго як чалавека і фізіка добра памятаюць многія навукоўцы. Але мала хто ведае, што Ілья Рыгоравіч быў партызанам.

— Ён не хацеў працаваць у немцаў, супрацоўнічаць. Але я пераконвала, што нам патрэбны людзі ва ўсіх нямецкіх установах, што, ведаючы нямецкую мову, ён зможа нам дапамагчы...

Герой Савецкага Саюза Марыя Барысаўна Восіпава, кіраўнік Мінскай падпольнай групоўкі, членам якой з'яўляўся І. Р. Некрашэвіч, да гэтага часу памятае Ілью Рыгоравіча як аднаго з самых сумленных людзей.

Напярэдадні вайны І. Р. Некрашэвіч ужо быў загадчыкам кафедры агульнай фізікі БДУ. Правёў першыя даследаванні па фізіцы звышфазавых частот, па фізіцы паўправаднікоў і па вывучэнню з'яў у кропкавых кантактах метал-паўправаднік. Чалавек цікаўны, шырокіх інтарэсаў, у свае 36 гадоў ён упэўнена рухаўся наперад, да новых перамог. Але пачалася вайна, і ўсё пайшло па-іншаму.

Спроба эвакуіравацца на ўсход, не маючы транспартных сродкаў, скончылася няўдала. Ілья Рыгоравіч з сям'ёй быў вымушаны застацца на акупіраванай тэрыторыі.

Мая Ільінічна Некрашэвіч, якой тады было 11 гадоў, успамінае, як яе шыракаплечы, спартыўнага выгляду бацька нёс на плячах двухгадовага сына:

— Ніхто не думаў, што давядзецца бегчы з дому. Ішлі з упэўненасцю, што вось-вось з'явяцца нашы і вызваляць усіх.

У ліпені 1941 года Ілья Рыгоравіч увайшоў у падпольную арганізацыю і па заданню М. Б. Восіпавай уладкаваўся ў нямецкі Кліматычны інстытут у Мінску. Вось што прыгадвае наконт гэтага Марыя Барысаўна:

— Ну, як ён працаваў? Ён проста шкодзіў! Псаваў абсталяванне. Яго абавязкам было складаць метэазводкі для нямецкай авіяцыі. Ілья іх заблытваў: усе зводкі паказвалі не тое. І яго аднойчы папярэдзілі: "Расстраляем!" Ілья і кажа, што, маўляў, дрэнна валодае тэхнікай, не можа ў ёй разабрацца. А немец у адказ: "Ведаю я такіх: нічога не разумеюць, да працы не здольныя, а ўсё ў іх тэхніка вінавата!"

Сам Некрашэвіч пісаў пра гэтую "працу": "Здабытыя матэрыялы (дэталі і батарэйкі сілкавання для партызанскіх радыёпрыёмнікаў, карты Мінска і яго навакольля, зводкі з франтоў, што зрэдку шанцавала падслухаць па нямецкім радыёпрыёмніку) непасрэдна выносіліся мною, або па іх прыходзіла 12-гадовая дачка М. Восіпавай Тамара, якая быццам бы прыносіла для мяне прадукты харчавання. Усё гэта трэба было рабіць з найбольшай асцярожнасцю, загадзя вывучыўшы "характар" немцаў, якія дзяжурылі каля выхаду з інстытута: некаторыя з іх не абцяжарвалі сябе вобыскам кожнага, і ведаючы, калі хто з іх дзяжурыць, можна было з меншай рызыкай выходзіць са "здабычай".

Трэба было заводзіць знаёмствы з ваеннымі немцамі, якія працавалі ў інстытуце, асцярожна наводзіць іх на патрэбныя тэмы размовы, з выпадкова сказаных фраз будаваць высновы аб патрэбных табе звестках. Так удавалася даведацца, у прыватнасці, аб перадыслакацыях некаторых ваенных часцей, пра што неадкладна паведамлялася "па ланцужку" праз М. Восіпаву ў лясныя атрады, а адтуль — далей праз фронт..."

І. Р. НЕКРАШЭВІЧ (першы злева) з сястрой і братам.

Займаўся Некрашэвіч і іншымі справамі. У гарадской управе працаваў Мікалай Крэчатовіч, таксама падпольшчык, які здабываў метрыкі і бланкі савецкіх пашпартоў. А Ілья Рыгоравіч падпісваў іх і падрабляў пячаткі. Дакументы гэтыя прызначаліся для ваеннапалонных, якім пашчасціла выратавацца з лагеру смерці, што знаходзіўся ў раёне Масюкоўшчыны. Ілья Рыгоравіч дзяліўся з уцекачамі адзеннем, даваў ім прытулак і загадзя падрыхтаваныя дакументы. А потым дапамагаў выйсці з горада. Яго жонка, Ганна Мікалаеўна Шымановіч, афіцыйны доктар вёскі Аляксееўка, была "партызанскім доктарам": перадавала медыкаменты, лячыла хворых. Яе бацькі жылі недалёка ад Мінска і вёсцы Цялякова. Вось яны і дзяліліся вопраткай з Ільёй Рыгоравічам, які ўсё часцей і часцей "абношваўся".

М. Б. Восіпава ўспамінае, што ён быў адданы справе:

— Я аднойчы нават пасварылася на яго. Сказала, як гэта можна так не думаць пра сям'ю: два дні трымаў на кватэры медыкаменты, маючы такіх ненадзейных суседзяў! Ён сказаў, што не мог іначай.

М. І. Некрашэвіч:

— Каля Аляксееўкі стаяў гарнізон літоўскіх і ўкраінскіх паліцаяў. Аднойчы прыйшоў літовец і папярэдзіў, каб мы збіралі рэчы, бо ў хуткім часе нашу сям'ю возьмуць. Мы сабралі рэчы, пакідалі на воз і павольна і павольна паехалі па вёсцы. Ніхто не данёс — такой павагай карысталася мая маці. Мы без перашкод трапілі ў партызанскую зону. Гэта было ў кастрычніку 1944 года. У партызанскім атрадзе імя Молатава II партызанскай брыгады мой бацька стаў радавым байцом, а маці — доктарам.

Перад тым, як адыходзіць, немцы вырашылі зрабіць аблаву ў партызанскай зоне. Трэба было хавацца, ісці праз дрыгву. А гэта па сілах толькі мужчынам. Куды падзецца старым, жанчынам, дзецям, што жылі ў партызанскім пасёлку? Некаторыя палічылі, што немцы — культурны народ: у дзяцей страляць не будуць. Таму частка засталася на сваіх месцах. Мой бацька вырашыў не спадзявацца на лёс, і перад тым, як ісці ў лес, добра нас схаваў. Ён быў майстар на ўсе рукі і ў крытычнай сітуацыі не згубіў сваю кемлівасць: ля пасёлку, пры самай дарозе, дзе рос хмызняк, зрабіў схавішча. Выкапаў яміну (пясок і зямлю адносіў далёка і пільна сачыў, каб не засталося ніякіх рэштак), зверху заклаў яе мохам і замаскіраваў елачкай. А каб нам было чым дыхаць, зрабіў у пні, які тырчаў у гэтым месцы, адтуліну, па якой ішло паветра. Бацька не ведаў, колькі нам давядзецца чакаць. Таму з аднаго боку край ямы быў ніжэйшы, з заглыбленнем, куды з балота прасочвалася вада для піцця. Ніхто не падазраваў пра гэтае схавішча, бацька пасадзіў туды нас і яшчэ адну жанчыну з дзіцём, прыкрыў імхом і пайшоў у лес...

... Мой брат кашляў, і маці закрывала яму рот падушкай, каб не было чуваць, бо зусім блізка чуліся стрэлы і нямецкая гаворка. Праз тры дні мы адважыліся выпаўзці паглядзець: усе, хто заставаўся ў вёсцы, былі забіты. І дзеці, і старыя. А ля нашага схавішча ляжалі гільзы — тут быў агнявы пункт немцаў. Бацька разлічыў правільна. Мы былі зусім блізка, і ніхто не падумаў, што ў хмызняку пры дарозе хаваюцца пяць чалавек. Тата выратаваў нам жыццё...

Пасля вайны Марыя Барысаўна Восіпава настаяла, каб Ілья Рыгоравіч узяў даведку аб сваёй прыналежнасці да партызанаў. Ён лічыў гэта лішнім: "Усе і так ведаюць". Ведалі ўсе, але калі давялося...

Прысудам гучалі словы "быў у акупацыі". І на Некрашэвіча напісалі данос. Калі б не М. Б. Восіпава, магчыма, ні ён сам, ні яго сям'я не засталіся б тады жывымі...

... У 45 гадоў Ілья Рыгоравіч пачаў скардзіцца на сэрца. Доўга не маглі зразумець, чаму ў такога моцнага, фізічна падрыхтаванага чалавека, які займаўся спортам і вёў здаровы лад жыцця, раптам выявілася арытмія. І вось Мая Ільінічна, урач па прафесіі, успомніла, што ўсю вайну яе бацька насіў каля сэрца ампулу з пяццю міліграмамі радыю. Гэта была універсітэцкая каштоўнасць, і Ілья Рыгоравіч палічыў злачынствам пакінуць яе ворагам. У пасляваенны час гэтая ампула стала адзінай крыніцай радыяактыўных промняў, на ёй было выканана больш за дваццаць студэнцкіх дыпломных работ.

Валерыя АЎСЯНІК

Калі “Еўра” будзе ў нашых кішэнях?

Старшыня Еўрапейскага савета, прэм’ер-міністр Вялікабрытаніі Тоні Блэр абвясціў аб рашэнні спецыяльнага саміта ЕС стварыць Эканамічны і Валютны саюз. З 1 студзеня 1999 года ў ім аб’ядноюцца 11 з 15 краін ЕС: Бельгія, Нідэрланды, Люксембург, Германія, Францыя, Італія, Іспанія, Партугалія, Ірландыя, Аўстрыя і Фінляндыя. Мы прапануем увазе чытачоў “Беларускага універсітэта” заканчэнне серыі артыкулаў, надрукаваных пад гэтым жа загалоўкам у папярэдніх нумарах газеты (за 26 лютага і 12 сакавіка).

Якія перавагі мае адзіная валюта?

Пераваг мноства. Для аднаго адзіная валюта азначае, што пры паездках па Супольнасці больш не трэба будзе займацца абменам грошай і несці страты на кожнай аперацыі, як гэта зараз адбываецца. Абменная розніца і камісія за паслугі банка проста знікнуць. У прыватнасці, палепшыцца становішча малога бізнеса, паколькі плацяжы і пераводы паміж дзяржавамі-членамі стануць больш аператыўнымі і надзейнымі, а таксама больш таннымі.

Для бізнесу і спажыўцоў адзіная валюта прынясе ўпэўненасць адносна цаны, па якой прадаюцца тавары. Раней было так, што нечаканыя змены курсаў канвертацыі маглі за некалькі гадзін забраць усе прыбыткі.

Больш таго, калі тавары і паслугі ацэньваюцца ў адной і той жа валюце, будзе значна ўзмоцнены эфект канкурэнцыі адзінага рынку, што спрыяе дзейнасці Супольнасці ў цэлым. У гэтых абставінах адзіная валюта дапаможа стымуляваць рост і працоўныя месцы.

Пераход да адзінай валюты будзе азначаць, што нацыянальныя ўрады будуць мець больш ўплыў на эканамічную палітыку іншых, а таксама на змены працэнтных ставак. Адзіная валюта дазволіць больш упэўнена стрымліваць ціск, які раней ажыццяўляўся на асобныя нацыянальныя валюты з боку спекулянтаў. Гэта таксама паспрыяе прадказальнасці ў працэнтных стаўках.

Як будзе Еўра суіснаваць з іншымі валютамі краін-членаў, якія спачатку не прымуць адзіную валюту?

Мадрыдскі Еўрапейскі Савет вырашыў зрабіць аналіз адносін паміж дзяржавамі-членамі, якія прымуць Еўра з самага пачатку (ins), і тымі, што далучацца да зоны Еўра пазней (pre-ins).

Гэтая праблема была ў цэнтры ўвагі на пасяджэнні Савета (эканамічныя і фінансавыя пытанні) у Вероне 13 красавіка 1996 года. Там быў дасягнуты кансенсус адносна неабходнасці захаваць валютную стабільнасць у інтарэсах належнай дзейнасці адзінага рынку.

Міністры таксама аднагалосна зацвердзілі прапанову Камісіі па ўзмацненню шматбаковага кантролю.

Аднак большасць дзяржаў-членаў пагадзілася з тым, што такое ўзмацненне не будзе дастатковым для забеспячэння валютнай стабільнасці, таму што рынак часам дзейнічае з улікам не толькі эканамічных законаў, але і іншых фактараў. Узнікае патрэба у механізме абменных курсаў; ні адна дзяржава-член не выступіла супраць стварэння такога механізма.

У 2002 годзе Еўра замяніць нацыянальныя банкноты і манеты ў тых краінах, якія ў 1999 годзе выканаюць эканамічныя ўмовы для ўдзелу ў адзінай валюце.

Канкрэтныя дамоўленасці для гэтай перагледжанай ЕВС трэба яшчэ выпрацаваць, але яе базавыя прынцыпы былі ўжо ўзгоднены:

— pre-ins далучаюцца да зоны Еўра на тых жа ўмовах, што і першыя ўдзельнікі;

— сістэма павінна быць прывабнай і прапаноўваць актыўную валютную салідарнасць;

— сістэма мае быць гібкай і ўлічваць розныя ступені канвергенцыі, асабліва з улікам пашырэння Супольнасці ў будучым;

— дзейнасць сістэмы не павінна наносіць урон мэце цэнавай стабільнасці, да якой імкнецца Еўрапейскі цэнтральны банк.

Праца працягваецца з тым, каб агульная архітэктура сістэмы была завершана ў канцы 1996 года. Даклад аб дасягнутым прагрэсе быў прадстаўлены кіраўнікам дзяржаў і ўрадаў на Еўрапейскім Савеце ў Фларэнцыі (21 і 22 чэрвеня 1996 года).

Як будзе інфармавацца грамадскасць аб адзінай валюце?

Увядзенне Еўра будзе першай акцыяй, калі еўрапейская інтэграцыя закране ўсіх членаў грамадскасці ў іх штодзённым жыцці. Новая валюта павінна быць прынятай ва ўсім спектры еўрапейскай грамадскай думкі. Для вырашэння гэтай важнай задачы ў студзені 1996 года ў Бруселі быў арганізаваны круглы стол з удзелам прадстаўнікоў усіх галін эканомікі, усіх слаёў грамадства з 15 дзяржаў-членаў для распрацоўкі адпаведных ініцыятыў. З улікам вынікаў круглага стала 25 красавіка 1996 года Камісія пачала рэалізацыю плана камунікацыі, які быў заснаваны на трох галоўных прынцыпах:

— акцыі павінны быць дэцэнтралізаванымі, з тым каб улічваць розную нацыянальную спецыфіку: у Францыі, напрыклад, Еўра часта асацыіруюць з ідэяй эканоміі, а ў Германіі Еўра выклікае страх страты ашчаджэнняў. Таму інфармацыю трэба даводзіць з улікам розных сітуацый;

— неабходна стварыць дух партнёрства на розных узроўнях правядзення акцый: еўрапейскім, нацыянальным і лакальным, трэба аб’яднаць дзяржаўныя органы, прафесійныя саюзы, арганізацыі спажыўцоў і прамысловасці;

— неабходна мець прагрэсіўны план з адпаведнымі прыярытэтамі. На гэтым этапе не мае сэнсу асвятляць людзям практычныя дамоўленасці па замене банкнот і манет, таму што гэты працэс адбудзецца праз пяцьшэсць гадоў. З другога боку, ёсць пэўная неабходнасць накіраваць інфармацыю тым, да каго заўсёды звяртаюцца людзі: банкам, прамысловым федэрацыям і прафесійным саюзам, сацыяльным органам, настаўнікам і фінансавым структурам. Маючы гэта на ўвазе, Камісія рыхтуе агульную базу дадзеных, якую можна знайсці ў Інтэрнэце, і публікуе ўсю фактычную інфармацыю, тлумачэнні і аргументы, патрэбныя вышэйзгаданым арганізацыям для таго, каб члены грамадства маглі атрымаць неабходную інфармацыю там, дзе яны яе шукаюць (напрыклад, у офісах банкаў).

Хто ёсць хто для Еўра?

1999 год: увядзенне адзінай валюты.

Хто будзе адказны за эканамічную і валютную палітыку Саюза? Адказнасць размеркавана наступным чынам:

Эканамічная палітыка: Савет на першым плане

Эканамічная палітыка 15 дзяржаў-членаў будзе каардынавацца, як і зараз, праз Савет міністраў фінансаў і эканомікі ЕС:

— Савет кожны год працягвае распрацоўку і прыняцце галоўных накірункаў эканамічнай палітыкі (агульныя мэты па інфляцыі, публічныя фінансы і стабільнасць абменных курсаў);

— Савет прымае рашэнні аб тым, ці існуе празмерны дэфіцыт у краіне, якая далучылася да зоны Еўра, і калі так — накіроўвае рэкамендацыі адпаведнай краіне, з тым каб вырашыць гэтую праблему;

у дадатак да існуючых паўнамоцтваў па «шматбаковаму кантролю» Савет будзе мець права з моманту ўвядзення Еўра ў 1999 годзе накладаць штрафы на краіны ў зоне Еўра, якія працягваюць практыку празмернага дэфіцыту.

Валютная палітыка: галоўная роль ЕЦБ

Валютная палітыка будзе рэалізоўвацца праз Еўрапейскі цэнтральны банк (ЕЦБ), прыярытэтнай мэтай якога з’яўляецца цэнавая стабільнасць. ЕЦБ пачне працаваць 1 студзеня 1999 года, калі абменныя курсы валют краін-удзельніц будуць безадзыўна зацверджаны. Ён замяніць Еўрапейскі валютны інстытут (ЕВІ), які быў заснаваны ва Франкфурце ў 1994 годзе для падрыхтоўкі да ўвядзення адзінай валюты.

Аднак нацыянальныя цэнтральныя банкі ў зоне Еўра не знікнуць: яны сумесна з Еўрапейскім цэнтральным банкам ствараюць Еўрапейскую сістэму цэнтральных банкаў (ЕСЦБ), якая таксама пачне працаваць 1 студзеня 1999 года. Мэты ЕСЦБ будуць наступныя:

— распрацоўка і рэалізацыя адзінай валютнай палітыкі Саюза;

— правядзенне аперацый па абмену замежнай валюты ў адпаведнасці з інструкцыямі Савета міністраў;

— захоўванне і кіраванне афіцыйнымі замежнымі рэзервамі дзяржаў-удзельнікаў зоны Еўра.

Нацыянальныя цэнтральныя банкі ў зоне Еўра будуць складаць неад’емную частку Еўрапейскага цэнтральнага банка, іх кіраўнікі будуць уваходзіць у склад Вышэйшага савета ЕЦБ. Нацыянальныя цэнтральныя банкі будуць дзейнічаць ў адпаведнасці з інструкцыямі і рэкамендацыямі ЕЦБ, але разам з тым яны захаваюць паўнамоцтвы і будуць працягваць самастойную дзейнасць у сваіх галінах: размеркаванне крэдытаў, збор рэсурсаў, кіраванне плацёжнай сістэмай і г.д.

Палітыка абменнага курса: рашэнні прымаюцца Саветам

Савет міністраў ЕС будзе адказны за палітыку абменных курсаў зоны Еўра. Аднак інтэрвенцыі на рынках замежных валют і штодзённае кіраванне замежнымі рэзервамі будзе ажыццяўляцца пад адказнасцю Еўрапейскага цэнтральнага банка.

Якую роль зараз мае экю?

Экю існуе ўжо сёння (гэта скарачэне з англіскай мовы «european currency unit» — «еўрапейская валютная адзінка»). Экю з’яўляецца галоўным элементам Еўрапейскай валютнай сістэмы (ЕВС) — механізма, які быў створаны ў 1979 годзе для забеспячэння максімальнай незалежнасці Еўропы ад нечаканых валютных флуктуацый, а таксама для падтрымання эканамічнай канвергенцыі.

Экю ўключае «кошык» валют дзяржаў-членаў, дзе кожная валюта прапарцыянальна адлюстроўвае эканамічны патэнцыял сваёй краіны. Таму ўласная каштоўнасць экю адрозніваецца па кожнай валюце, якая змяняецца адносна экю. Апошняя выкарыстоўваецца як індыкатар для вызначэння таго, калі адна валюта можа рэзка пайсці ўніз альбо ўгору ў дачыненні да іншых валют. Карацей, экю дзейнічае як прэлюдыя да ўвядзення «Еўра» — гэтую назву для адзінай валюты абралі кіраўнікі урадаў.

Бюджэт Супольнасці, а таксама бюджэты транснацыянальных фірмаў калькулююцца ў экю. Для банкаўскіх мэтаў яна і зараз працуе як сапраўдная валюта. Многія прадстаўнікі малога бізнесу і прыватныя асобы выкарыстоўваюць экю для сваіх укладаў і крэдытаў. Гэта дае людзям магчымасць ужываць экю як альтэрнатыву нацыянальным валютам да ўвядзення Еўра.

Склад кошыка экю быў заморажаны 1 лістапада 1993 года, калі набыў моц Дагавор аб Еўрапейскім Саюзе, і манетарныя сумы па кожнай валюце зараз безадзыўна зацверджаны да пачатку трэцяга этапа эканамічнага і валютнага саюза. Зразумела, гэта не азначае, што абменны курс кожнай валюты не можа зменяцца штодзённа адносна яе канкурэнтаў і адносна самой экю.

Інфармацыя падрыхтавана Цэнтрам Еўрапейскай дакументацыі і інфармацыі, які размяшчаецца ў пакоі 112 галоўнага корпуса, тэл.220-65-38. Друкуецца паводле выдання “European Commission. Europe... Questions and Answers. When will the “Euro” be in our pockets?” Бюро афіцыйных публікацыяў Еўрапейскіх супольнасцяў.

КНІЖНАЯ ПАЛІЦА

ЗАЛАТАЯ БІБЛІЯТЭКА БЕЛАРУСІ

У Беларусі пачалося выданне унікальнай двухсоттомнай кніжнай серыі, якая будзе выходзіць у свет не год і не два — дзесяцігоддзі. Гэтая бібліятэка мае сваю назву — “Беларускі кнігазбор”. У яе ўвойдуць не толькі творы беларускіх аўтараў, але і рускіх, польскіх і іншых пісьменнікаў, якія нейкім чынам былі звязаныя з Беларуссю. У тамах “Беларускага кнігазбора” раскрыецца ўся шматгадовая гісторыя нашай Айчыны.

“Беларускі кнігазбор” будзе складацца з дзвюх серый. У першую ўвойдуць творы мастацкай літаратуры. Пачнуць яе беларускія пісьменнікі старажытнага перыяда. Чытач сустрэнецца з жывым словам Кірылы Тураўскага, Францішка Скарыны, Сымона Буднага, Васіля Цяпінскага, Андрэя Воляна, Стэфана Зізанія, Мялеція Сматрыцкага, Андрэя Рымшы, Сімеона Полацкага і многіх іншых пісьменнікаў. Асобнымі кнігамі выйдуць дзённікі і мемуары пісьменнікаў мінулых гадоў, творы паэтаў-лацiністаў, заметкі іншаземных вандроўнікаў пра Беларусь і беларусаў пра замежныя краіны, драматургія XVII-XVIII стагоддзяў.

Належным чынам будуць прадстаўлены ў шматтомнай серыі даўно прызнаныя беларускія пісьменнікі XIX стагоддзя Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч, Янка Лучына, Адам Гурыновіч і інш.

З рускамоўных пісьменнікаў, звязаных з Беларуссю, плануецца выдаць асобнымі тамамі творы Паўла Шпілеўскага, Фадзея Булгарына, Юзефа Сянкоўскага, Якуба Брайцова, Станіслава Акрэйца.

Асабліва шырока будзе прадстаўлена ў шматтомнай бібліятэцы багатая літаратура нашага стагоддзя: Янка Купала, Якуб Колас, Алесь Гарун, Алаіза Пашкевіч, Максім Гарэцкі, Змітрок Бядуля, Кузьма Чорны, Лукаш Калюга, Францішак Аляхновіч, Ян Скрыган, Кандрат Крапіва, Аляксей Пысін, Іван Мележ і інш.

Ужо выйшлі з друку чатыры цудоўна аформленыя мастаком Мікалаем Казловым аднатомнікі першай серыі. Яны з’явіліся і на паліцах нашай бібліятэкі:

— Чачот Ян. Выбраныя творы. — Мн., 1996. — 384 с.

— Багдановіч Максім. Выбраныя творы. — Мн., 1996. — 496 с.

— Ластоўскі Вацлаў. Выбраныя творы. — Мн., 1997. — 511 с.

— Жылка Уладзімір. Выбраныя творы. — Мн., 1998. — 358 с.

Зацікавіць чытачоў і другая серыя “Беларускага кнігазбору” — “Гісторыка-літаратурныя помнікі” — кнігі, якія ў дакументальных матэрыялах раскрыюць шматвяковую гісторыю Беларусі. Асобнымі тамамі выйдуць беларускія летапісы, трактаты беларускіх філосафаў эпохі Асветы, Статут Вялікага княства Літоўскага, фальклорна-этнаграфічныя працы Саламона Рысінскага, Яна Ласіцкага, этнаграфічныя апісанні Беларусі XVIII — першай паловы XIX стагоддзяў, працы гісторыкаў, этнографаў, мовазнаўцаў. Будуць друкавацца такія кнігі, як “Гісторыя літоўскага народа” Тэадора Нарбута, “Беларускія старажытнасці” Аляксандра Семянтоўскага, “Беларусы” Яфіма Карскага і інш.

У фондах нашай бібліятэкі ёсць першая кніга, якая выйшла ў гэтай серыі:

- Беларускія летапісы і хронікі. Мн., 1997. — 431 с.

У кнізе ўпершыню ў беларускім перакладзе выдаюцца “Хроніка Быхаўца”, “Летапіс вялікіх князёў літоўскіх”, Баркалабаўская хроніка, Віцебскі летапіс, Магілёўская хроніка Т. Сурты і Ю. Трубніцкага, а таксама фрагменты Галіцка-Валынскага летапісу.

Рыхтуюць тамы “залатой бібліятэкі” лепшыя навуковыя і творчыя сілы Беларусі. Створана грамадскае аб’яднанне — Міжнародны фонд “Беларускі кнігазбор”, які і выдае гэтую бібліятэчную серыю.

Адбор кніг для серыі ажыццяўляе прадстаўнічая Рэдакцыйная Рада, куды ўваходзяць вядомыя беларускія пісьменнікі і навукоўцы. Сярод іх — Рыгор Барадулін, Янка Брыль, Генадзь Бураўкін, Ніл Гілевіч, Іван Шамякін, Васіль Зуёнак, Адам Мальдзіс і інш. Галоўным рэдактарам серыі з’яўляецца Кастусь Цвірка.

З аднатомнікамі унікальнай серыі чытачы могуць пазнаёміцца ў аддзелах абслугоўвання: навуковай і мастацкай літаратуры, філалагічнай літаратуры, чытальных залах як для прафесарска-выкладчыцкага складу, так і студэнцкіх.

А. В. БУЦІНА,
загадчыца аддзела камплектавання і каталагізацыі фондаў бібліятэкі БДУ

СЛОВА ПРА КАЛЕГ

СЛУЖЫЦЬ БЕЛАРУСКАМУ СЛОВУ

Мінула пяць гадоў, калі ў красавіку 1993 года ў БДУ была створана кафедра гісторыі беларускай мовы, якую ўзначаліў дацэнт М. Р. Прыгодзіч. З першага дня свайго існавання яна ўпэўнена заявіла пра сябе як дзеяздольная і дружная каманда. Гэта праявілася найперш у тым, што кафедра ў сваёй дзейнасці ні на крок не адступіла ад традыцый, закладзеных знакамітым вучоным і настаўнікам доктарам філалагічных навук прафесарам Львом Міхайлавічам Шакуном, які на працягу 26 гадоў загадваў кафедрай беларускай мовы і гуртаваў вакол сябе навукоўцаў. Святло душы і таленту Л. М. Шакуна аб’яднала і новую кафедру ў дружны калектыў, які на чале з Л. М. Шакуном і пад кіраўніцтвам М. Р. Прыгодзіча на самым пачатку заснавання дакладна адкрэсліў поле сваёй навуковай дзейнасці. Магістральнымі напрамкамі яе сталі гісторыя беларускага мовазнаўства, гістарычная граматыка беларускай мовы, гісторыя беларускай літаратурнай мовы, беларуская палеаграфія, беларуская дыялекталогія, лексікаграфія. Такі шырокі дыяпазон навуковых пошукаў прынёс немалы плён.

Упершыню ў беларусістыцы з’явіліся вучэбны дапаможнік «Гісторыя беларускага мовазнаўства», слоўнікі «Асобна, разам, праз дэфіс», «Старабеларускі лексікон», «Pro verbia et dicta: Шасцімоўны слоўнік прыказак, прымавак і крылатых слоў», «Из античной мудрости», «Русско-белорусский словарь электротехнических терминов», “Прафесар Леў Міхайлавіч Шакун: Рэфератыўна-бібліяграфічны даведнік па беларускаму мовазнаўству».

Выйшлі з друку «Праграма гісторыі беларускай мовы», падрыхтаваныя Інстытутам мовазнаўства НАН РБ XIII—XVI выпускі «Гістарычнага слоўніка беларускай мовы», вучэбны дапаможнік для студэнтаў ВНУ «Сучасная беларуская мова».

Адпаведна з канцэпцыяй моўнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь былі падрыхтаваны: «Праграмы сярэдняй агульнаадукацыйнай школы з беларускай мовай навучання: беларуская мова, V—XI класы», «Беларуская мова: Падручнік для 3 класа», «Беларуская мова: Падручнік для 5 класа», «Беларуская мова: Падручнік для 6 класа», «Беларуская мова ў табліцах і схемах: Вучэбны дапаможнік для вучняў старэйшых класаў», «Грані слова: Факультатыўны курс «Лексіка і фразеалогія» для 10 класа».

У 1995 годзе Л. М. Шакун, В. П. Красней і М. Р. Прыгодзіч разам з іншымі навукоўцамі пачалі працаваць над беларускай часткай міжнароднага праекта «Змены ў сучасных славянскіх мовах. 1945—1995», які рыхтуецца пад кіраўніцтвам Міжнароднага камітэта славістаў і Польскай акадэміі навук і прымеркаваны да чарговага міжнароднага з`езда славістаў (Кракаў, 1998). Кіраўнікам праекта з польскага боку з`яўляецца прафесар С. Гайда, а з беларускага — М. Р. Прыгодзіч. Беларуская частка названага праекта падрыхтавана да выдання.

Рыхтуючы гэтую працу, кафедра гісторыі беларускай мовы сумесна з кафедрай сучаснай беларускай мовы і пры падтрымцы Інстытута мовазнаўства Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі правяла ў кастрычніку 1997 г. міжнародную навуковую канферэнцыю «Беларуская мова ў другой палове XX ст.», на якой выступіла больш 100 навукоўцаў, у тым ліку з Аўстрыі, Польшчы, Славакіі.

Кафедра стала ініцыятарам правядзення на факультэце юбілейных навуковых чытанняў і канферэнцый. У 1996 г. былі праведзены навуковыя чытанні, прысвечаныя 90-годдзю прафесара Марыі Андрэеўны Жыдовіч і навуковая канферэнцыя «Пісьменнік — мова — стыль», прысвечаная 70-годдзю прафесара Льва Міхайлавіча Шакуна. На жаль, жыццё Настаўніка, шчырага дарадцы, класіка айчыннай філалогіі Л. М. Шакуна ў тым жа годзе нечакана абарвалася. Аднак, усё, чым жыла і жыве кафедра сёння, асветлена яго талентам, яго мудрасцю.

За пяць прайшоўшых у творчай працы гадоў кафедра знайшла сваё месца ў навукова-даследчай і навукова-педагагічнай дзейнасці, набыла своеасаблівы імідж і ў новы пяцігадовы цыкл уступае поўная творчых задум і планаў у імя служэння яго вялікасці беларускаму слову.

Віктар КРАСНЕЙ

Записки охотницы

Диана БАЛЫКО

Честное слово, мы с Танькой пошли в библиотеку готовить рефераты по этнологии, потому что на 1-м курсе студент работает на зачетку, и, клянусь, мы вовсе не собирались охотиться. Но что же делать, если я всегда нахожусь в режиме охоты, когда не влюблена. А если влюблена — особенно!

Так же, как охотник, любовно поглаживая заряжает ружье, я с утра подвела глазки, подкрасила губки (ну, просто, на всякий случай), несколько раз для проверки пустила стрелы Амура в зеркало и, довольная собой, отправилась на занятия в университет. Там никого не хотелось не то чтобы убивать, а даже ранить любовью, потому что дичь эта мне уже примелькалась и аппетита она не вызывала. А дабы не нарушать экологическое равновесие в природе человеческих отношений, я стараюсь не убивать ради забавы. Библиотека — дело другое: дичь, глупая и со мною не знакомая, не пугается и не убегает.

Нагрузившись тяжелыми справочниками и нудными учебниками, мы устроились около красивого молодого человека, который самоотверженно сражался с римским правом. Сели рядом с ним по привычке: сработал один из безусловных рефлексов. Ведь не зря же меня назвали Дианой! Я открыла толстый том энциклопедии народов мира и стала конспектировать информацию об айнах, убеждая себя в том, что, возможно, среди айнов тоже есть интересные мужчины. На них можно было бы и поохотиться.

...Охота сопутствовала человеку на протяжении всего его эволюционного развития. Вначале она была загонной: мужчины, а иногда и женщины человеческого стада, с зажженными палками и криками гнали животное к обрыву... В охоте на мужчину женщины нередко используют этот первобытный, но довольно действенный загонный метод: собираются кумушки-подружки вокруг незадачливого Павлика и начинают ему внушать, как хороша, умна, добра, трудолюбива (а главное богата!) некая Маринка. Павлик, уставший от их вливаний, выходит в подъезд покурить, а там его уже поджидает эта самая Маринка — глазки горят, улыбается, сигарету предлагает, будто горящим факелом размахивает. Вот тут-то бедный Павлик и падает в обрыв.

Развивался человек, и охота становилась все более разнообразной и утонченной: люди изобрели лук и стрелы, бумеранг, лассо, боло, капканы и ловушки, стали использовать приманки и отравы, нервно-паралитические яды, охотники подражали животным и всегда находили способ настигнуть и умертвить жертву. Современные охотницы иногда прибегают к облавному методу. (Смею заметить, что, на мой взгляд, это один из крайних приемов, но при правильном проведении охоты дает хорошие результаты!) Итак, суть метода в том, что охотница, подражая намеченной дичи, перенимает ее привычки: начинает интересоваться футболом, или, если это подвластно ее умственным способностям, увлекается радиофизикой, или делает умный вид, молча принимая участие в разговорах о новинках компьютерной техники, или вдруг начинает посещать автомагазины. Все эти ухищрения предпринимаются для вовлечения жертвы в ритуально-эротический танец, который заканчивается отравлением мужчины под кодовым названием «Попробуй, милый, коронное блюдо непревзойденной хозяйки». Так дичь, ослепленная магическими действиями охотницы, оказывается перед замаскированной ловушкой. В этот момент женщина очень рискует, но волков бояться — в лес не ходить и невестою не быть. Она шантажирует жертву своей беременностью, а поскольку из любого положения есть выход замуж, то для любительниц острых ощущений этот вид охоты является основным, потому что кто не рискует, тот не пьет шампанское. А женщины так любят этот шипучий дурманящий напиток.

Конные охотницы предпочитают отстреливать животных из фешенебельных автомобилей: предпочтение они отдают BMW, "фордам", "мерседесам", иногда для спортивной охоты выбирают "тойоты".

Кроме этого, еще различают пеших и водных охотниц. Водной охотой можно заниматься где угодно: в кино, в кафе, библиотеке и даже на улице. В основу этого способа легла обыкновенная рыбная ловля. Водная охота делится на типы и подтипы. Типы бывают разные: блондины, брюнеты, шатены. Подтипы классифицируются таким образом: брюнет 20-25 лет среднего роста. Именно он (кудрявый брюнет с карими страстными глазами, фигурой бога, смуглым лицом, которое непоправимо исказила глубокая печать интеллекта) сидит рядом, а я пишу какой-то глупый реферат о каких-то там хоккайдских айнах. Этот экземпляр мог бы стать гордостью моей коллекции. Тем более, что я же не просто любительница: я — профессионал, охотница за головами.

Ты знаешь, что такое тсанса? Тонкое ремесло, заимствованное женщинами у племени хиваро: с головы убитого воина снимают кожу и запекают, она сжимается, сохраняя портретные черты. Но современные барышни цивилизованны, а если они еще и образованны, то понимают, что такое ремесло строго карается законом. Поэтому сегодня дамы вместо тсан-са собирают фотографии своих «зайцев», «львов», воинов и рыцарей, а самые удачливые вместо дневников заводят картотеки, ведь дневники ныне не в моде.

У меня закружилась голова: словить и приручить — вот высшее мастерство охотника! Именно в таких случаях я прибегаю к рыбной ловле. Есть ловля «на живца», а есть «на приманку». Ловля «на живца» увлекательна, и результат получаешь сразу, если получаешь... Профессионалки редко промахиваются, работая таким методом. Он хорош в очереди в магазине, в автобусе, на дискотеке, но редко применим в учреждениях и библиотеках: рискуешь показаться дурой. А вот «приманка» требует особой утонченности, изысканности и изобретательности. Кроме того, она всегда окутана тайной и сулит опасные приключения.

На всякий случай я попробовала ловлю «на живца»: уставилась на моего хорошенького избранника, пытаясь пробить его сердце стрелами Амура — не сработало. И не надо. Я не люблю легкопреодолеваемые препятствия. Занялась приготовлениями «приманки» — все гениальное просто! — написала записку: номер телефона и имя — Диана. Краткость — сестра таланта. Подошла, встала за спиной, положила бумажку на конспект и быстро вышла из читального зала. Оставалось только ждать.

И он позвонил через день — какое ликование! Он, наверное, и не понял, чему я так радуюсь — сработал метод, еще один метод! Сорок минут проговорили мы по телефону, и оказалось (как тесен мир!), что мы закончили один и тот же лицей при БГУ, только с разницей в пять выпусков. «Вот и поймала золотую рыбку»,— думала я, пытаясь околдовать Дениса, и, не успев перевести дыхание, с разбега начала атаковать. Все оказалось не так просто. Мы таскались по холодному Ботаническому саду: романтика, голодные, как черти, грызли бананы. Я читала свои стихи и в конце концe притащила Дениску домой, дабы угостить тортиком: все тот же знаменитый прием — отравление милого и желанного (ведь торт был начинен кураре). К тому же, как известно с незапамятных времен, путь к сердцу мужчины лежит через желудок.

А когда мы расстались, я поняла, что в данной ситуации существует только одна опасность — влюбиться самой.

Целую неделю мы говорили вечерами по телефону по 2—3 часа, и папа сказал мне, что из-за таких болтунов, как мы, ввели оплату за телефонные разговоры. В глубоком детстве, когда я была культурной и воспитанной девочкой, в книжке о хороших манерах я прочитала, что телефон должен служить для удобств, а не являться причиной терзаний, а подростки, «висящие» на телефоне часами, — настоящее бедствие для телефонной станции. Но книга эта давно уже лежит на книжной полке, покрывшись пылью. И мы продолжали болтать обо всем и ни о чем конкретно: об искусстве и литературе, о музыке и кино, о спорте и кулинарии, о наших страстях, хобби и увлечениях...

Осень пировала двадцать
дней:
Наша эра вспыхнула
звездою —
Средь дождей и сгорбленных
теней
Встретились мои глаза
с тобою.
Сбросив у порога черный
плащ,
Я поймала в зеркале улыбку:
Может, в этот день я
родилась
Иль поймала золотую
рыбку?

Радость потеснила грусть
в глазах,
И зрачки расширились,
как омут.
Но слегка покалывает страх:
Ты еще не познан
и не понят.

Не гадаю, сколько лет и зим
Эта сказка светлая
продлится.
Вдохновенна именем твоим,
Расправляю крылья,
словно птица.

И боясь просить, я все
прощу:
Не разбей в серебряные
брызги
Зеркало, в которое гляжу.
И молю: не потеряй записки.

Буквы, цифры — белый
лоскуток.
Все-таки вначале было
слово...
Бережно! Я — девственный
цветок.
... Красота полярная —
сурова.

Когда я увлекаюсь, это опасно даже для меня самой: все границы становятся призрачными. Господи, как я была влюблена. До головокружения, навязчивых мыслей о ..., до того, что в ночном небе вместо звезд видела сотни улыбающихся лиц Дениса (что, в общем-то, нетрудно при плохом зрении). А 1-го октября мы почему-то решили разобраться в наших чувствах, вернее, он сказал мне о своих. Иногда для того, чтобы испортить отношения, достаточно начать их выяснять. Оказалось, что мой избранник привык жить один и не испытывает потребность кого-нибудь любить. Глупец! Нашел чем хвалиться...

Невозможность любить — увечье, а умный человек никогда не станет афишировать свои болезни. Неужели мне придется лечить это? Ну уж нет, ни за какие коврижки! Хватит с меня прошлых клинических испытаний. Ну, что ж: я люблю все делать красиво, расставаться тоже. Я прочла ему стихи Цветаевой и сказала: до встречи. Я была твердо уверена, что встречи уже никогда не будет.

А на следующий день я написала стихотворение, которое просто не могла не прочитать Денису: в конце концов, именно он был виновником вдохновения:

Мне казалось: ты дал мне
крылья,
Чтоб подняться над
грешной землей.
Как надеялась много миль я
Пролететь для тебя
и с тобой.

Я просила тебя: «Мой
милый!
Только ласково посмотри,
Улыбнись, чтоб хватило силы
Для полета и для любви».

И впервые я без оглядки
Отдавала себя сполна.
Но играла со мною в прятки
Одинокая дева — луна.

Взмах за взмахом и вздох за
вздохом...
Ты ударил меня под крыло —
Ветер солон стал, сердцу
плохо,
И упала я на стекло.

Ярко брызнули красные
капли,
Как рубины — мой
талисман.
И клевали серые цапли
Кислой клюквы горький
обман.

Близился день рождения Дениса — 25 октября. И я решила устроить небольшой театрализованный спектакль: купила серебряную цепочку и записала на кассету поздравление:

Я колдовала звездной ночью.
Есть страсть у сердца —
ворожить.
Серебряная вьется нить,
Чтоб закружить и
заморочить.
Прицелилась богиня —
метко.
Охотницы коварен плен:
Печатью роковой Кармен
На смуглой шее будет
метка.
Прими безропотно обряд:
Змея коварная задушит,
Но от моих цепей смерть
лучше,
Чем жизнь, когда все
чувства спят.
Чтоб не глядел ты на
других,
А вздох мой был твоим
дыханьем,
Поверь, мой милый,
заклинаньям
И колдовству оков моих.

Не оставляй в душе
пробелов,
Не отвергай мой амулет.
Да будет маленький секрет
На черном фоне цветом
белым.

Когда же дерзкою рукой
Любовь твоих кудрей
коснется,
Пусть воссияет в небе
солнце —
С тобой подарок будет мой.

На дне рождения я устроила презентацию себя, не забывая при этом перечислить все достоинства именинника. Не знаю, как остальным, но мне понравилось. Диана была великолепна!

Откровенно говоря, охотница впервые запуталась в своих сетях. Мне даже показалось, что я в незнакомом лесу. И я спросила Дениса: «Когда же придет любовь?» «Когда пойдет снег», — ответил он. И снег, такой долгожданный, вскоре пошел. Все в мире символично, — подумала я и, радостная, позвонила Денису. Мы говорили долго, мило и весело, но любви не было. Я положила трубку, и в доме вдруг стало холодно-холодно.

Только в доме ледяном —
Синий иней.
На фундаменте на том
Сердце стынет.

Знаешь, за полночь давно,
Скрылись стрелки.
И стучит снежок в окно,
Мелкий-мелкий.

Но уже хочу тепла,
Солнца, света,
Чтобы вдруг среди зимы
Стало лето.

Чтоб упрямство ты забыл
И оставил.
Верю: если б ты любил,
Снег бы таял.

Было ясное воскресное утро, а за окном белыми хлопьями падал чистый первый снег.

11 ноября мы пришли к новому виду выяснения отношений — «разборки по телефону». Он спросил, как я представляю наши отношения. И я описала то, что видела и чувствовала: мы строим замок на песке, и нет фундамента — любви, холодный ветер в доме том живет и кружит, влетает в дом не через дверь, не через окна, — через стены: ведь в этом доме нету стен, которые обычно скрепляют и объединяют все. Есть окна, двери, лестницы, но все это рассыплется и разобьется, коль нет фундамента — любви.

Мы долго разбирались, для чего мы встречаемся, что же нас связывает. За окном плыла ночь и падал мелкий снег, не принесший любви.

Из девизов старых книг:

Мой неверный ученик,
Жизнь есть вера.

Ведь не зря столкнулись мы
В бездорожье
И наполнили водой
Ковш порожний.

В небе иссиня-ночном
Плыли звезды,
И качался странный дом,
Нами создан:

Без фундамента и стен,
Окна, двери,
Крыша, лесничный
пролет... —
Кто поверит?

Мы пытались разобрать,
Все ли верно.
Реки, брошенные вспять, —
Наши нервы.

Думала: повалит снег,
Будут стены.
Мой хороший человек,
Счастью время.

Потом было много общих впечатлений, находок и разочарований, но постоянный неизменный поиск сопровождал меня: бороться и искать, найти и не сдаваться. Денис подарил мне самую лучшую дискотеку, самые красивые розы, самую замечательную встречу Нового года. И тем не менее мы продолжали царапаться и кусаться. Признаюсь по секрету, иногда мне казалось, что он — охотник, а я — жертва. Но это может привидеться лишь в страшном сне после очередной ссоры. Не знаю, чем окончится эта история, но неунывающая богиня верит в победу! И если фортуна не всегда смотрит в мою сторону — что ж, переживем. Зато я так высоко и дорого ценю ее редкие, но сладкие улыбки.

Что за странное
стремленье —
(Обижаешь, не любя)
У себя прошу прощенья
За обиду на тебя?

То ли женская примета,
Объяснимая вполне,
То ли чуткий мир поэта
Просыпается во мне?

Самовскрытие — опасно
Заражением крови.
Ох, как солоно, как красно,
Когда режет нож любви!

Боль прочувствовать,
изведав
Каждой клеткой — через
жизнь,
Вновь перепишу я Веды.
Вот тогда, мой друг,
держись!

Буду — Кир, вскормленный*
Кино.
Ты — великий Вавилон.
Знай, что снежная лавина
Изменяет горный склон.

**Кир — первый царь государства Ахеменидов, в 539 г. до н.э. покорил Вавилон, по преданию вскормлен волчицей Кино.*

МАЙСТРОЎНЯ

Прапануем увазе чытачоў "Беларускага універсітэта" вершы студэнткі IV курса біялагічнага факультэта Святланы Адамовіч. З ліста, што даслала нам Святлана, мы даведаліся, што нарадзілася яна ў Слоніме, вершы пачала складаць яшчэ ў школе. Некаторыя з іх друкаваліся ў газетах "Зорька" і "Слонімскі веснік"

Святлана АДАМОВІЧ

Третьи петухи пропели —
Я еще не сплю...
Тихо подымусь с постели,
Жажду утолю.

Знаю: суждено уснуть
Мне под утро лишь.
Милый, может, где-нибудь
Тоже ты не спишь?

Но гаснет первая звезда,
И скоро — новый день.
А под глазами — навсегда? —
Бессонной ночи тень.

7 февраля 1998

Скупердяйка черная — ночь —
Пожалела мне сна.
Вчерашнего вечера дочь,
Помилосердствуй!..

БЕЛАРУСКІ УНІВЕРСІТЭТ

Заснавальнік газеты - БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ УНІВЕРСІТЭТ

Газета зарэгістравана Дзяржаўным камітэтам Рэспублікі Беларусь па друку. Рэгістрацыйнае пасведчанне №149 ад 28 чэрвеня 1996 года.

Газета надрукавана на паліграфічнай фабрыцы "Чырвоная зорка" ВПП імя Я. Коласа. 220079, г. Мінск, 1-ы Загарадны завул., 3
Ум. друк. арк. 1
Падпісана ў друк у 12.00

14 МАЯ
Зак. 1435
Т. 1000 экз.
Бясплатна

Адрас рэдакцыі: 220080, Мінск-80, Універсітэцкі гарадок, вул. Бабруйская, 9, паверх 4, пакой 411, тэлефон 2206827.

Рэдактар М. Г. ЗАГОРСКАЯ

Газета ўзнагароджана Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР

Камп'ютэрная вёрстка Крывадубскай А.